

Pierwsze konto bankowe i karta płatnicza – sprzymierzeńcy roztropnych użytkowników

Wyjaśniamy

Do planowania i kontrolowania wydatków nie musi służyć kartka papieru, arkusz kalkulacyjny czy aplikacja internetowa. Pomocą przy zarządzaniu budżetem może się okazać konto bankowe, które pozwala do pewnego stopnia zautomatyzować planowanie i kontrolę wydatków. Dzięki bankowości elektronicznej możemy sprawdzić m.in., ile mamy środków na koncie, przeglądać listę transakcji bezgotówkowych i wypłat gotówkowych w bankomacie, a także zarządzać naszymi płatnościami.

Czym jest rachunek bankowy?

Rachunek bankowy to inaczej konto, które możemy założyć w banku. Przy wyborze banku, który będzie prowadził rachunek, powinniśmy się kierować przede wszystkim kosztami jego prowadzenia i wysokością opłat, m.in. za przelewy czy wpłacenie lub wypłacenie gotówki w oddziale banku albo w bankomacie, a także oprocentowaniem zdeponowanych przez nas pieniędzy. Dzięki bankowości elektronicznej (jej częścią jest bankowość internetowa) możemy korzystać z naszych środków w dowolnym momencie i w dowolnym miejscu. Konto bankowe, jeżeli zarządzamy nim w rozsądny sposób, pomaga w systematycznym zbieraniu pieniędzy. Usługą bankową wspierającą oszczędzanie jest subkonto oszczędnościowe z możliwością automatycznego odkładania pieniędzy na określony cel lub z usługą „saver”. Usługa wiąże oszczędzanie z transakcjami wykonywanymi za pośrednictwem bankowości elektronicznej. Możemy m.in. odkładać kwoty stanowiące określony procent wartości tych transakcji. W ramach tej usługi bank może też zaokrąglić wartość transakcji i przelewać wynikającą stąd różnicę na nasze konto oszczędnościowe (przy czym nie jest to premia od banku, ale pieniądze z naszego wkładu). Korzystając z bankowości internetowej, możemy również założyć lokatę czy wziąć pożyczkę. Przed ulokowaniem pieniędzy w banku warto sprawdzić, czy umieszczono go na liście instytucji objętych gwarancjami Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Jeśli tak jest, to gdyby doszło do upadku banku, otrzymamy zwrot naszych środków do równowartości 100 tysięcy euro w złotych.

Rachunek bankowy może służyć do wykonywania transakcji, takich jak przelewy (czyli zlecenie bankowi przesłania pewnej kwoty z naszego konta na inne wskazane konto) oraz płatności, np. kartą lub kodem Blik. Na rachunek bankowy może trafiać wynagrodzenie, którym możemy dowolnie dysponować za pomocą konta. Jeśli natomiast mamy własną firmę, posiadanie firmowego rachunku bankowego jest obowiązkowe.

Podpowiedź dla uczniów

Listę podmiotów objętych gwarancją Bankowego Funduszu Gwarancyjnego można znaleźć na stronie:

bfg.pl

Karta płatnicza – co powinniśmy o niej wiedzieć?

Do kart płatniczych zaliczamy: karty debetowe, karty kredytowe, karty obciążeniowe i karty przedpłacone. Najczęściej używane są karty debetowe i kredytowe.

Za pomocą **kart debetowych** płacimy lub wypłacamy pieniądze z bankomatu do wysokości kwoty, którą mamy na koncie. Operacje (z wyjątkiem płatności zbliżeniowych do 100 zł) muszą być autoryzowane, np. przez podanie kodu PIN. Podczas autoryzacji sprawdzana jest również dostępność środków na koncie. Wykorzystując kartę debetową, możemy wydać maksymalnie tyle, ile posiadamy na rachunku, do którego przypisana jest ta karta, chyba że bank przyznał nam **saldo debetowe** (debet) na rachunku. Jest to określona kwota, z której możemy skorzystać, gdy zabraknie nam środków na koncie. Zaciągnięte w ten sposób zobowiązanie musimy spłacić w ciągu 30 dni, a odsetki są naliczane za każdy dzień, w którym stan konta jest ujemny. Oprócz salda debetowego bank może nam również zaoferować **kredyt odnawialny**, powiązany z rachunkiem. Dzięki temu otrzymujemy dostęp do dodatkowych środków, które możemy wykorzystać w razie potrzeby. Nie trzeba ich spłacić w ciągu miesiąca, jednak naliczane są od nich odsetki. W przypadku linii kredytowej, w odróżnieniu do salda debetowego, niezbędne jest podpisanie umowy. Zarówno saldo debetowe, jak i kredyt odnawialny są przyznawane po ustaleniu zdolności kredytowej użytkownika konta. Usługi te nie są dostępne dla osób niepełnoletnich. Trzeba pamiętać, że oba rozwiązania są formą kredytu i niekontrolowane korzystanie z nich może prowadzić do zadłużenia.

Karty kredytowe różnią się od kart debetowych tym, że mają ustalony limit kredytu. W przypadku kart debetowych korzystamy ze środków, które posiadamy na koncie (z wyjątkiem debetu oraz linii kredytowej), natomiast w przypadku kart kredytowych korzystamy ze środków banku – czyli zaciągamy zobowiązanie, jednak przez pewien okres nie musimy płacić odsetek. Jest to tzw. **okres bezodsetkowy**, na który składa się okres rozliczeniowy i czas na spłatę zadłużenia bez odsetek. Okres rozliczeniowy trwa ok. miesiąca, natomiast na spłacenie zadłużenia bez odsetek mamy ok. 20–25 dni. W sumie okres bezodsetkowy może trwać nawet 56 dni. Jeżeli w tym czasie zwrócimy kredyt, nie zapłacimy oprocentowania. Jest to zasadnicza różnica między debetem na karcie debetowej (odsetki są naliczane od razu) a kartą kredytową (ma okres bezodsetkowy). Jeżeli w terminie nie spłacimy zadłużenia na karcie, bank naliczy nam odsetki, których wysokość określa umowa. Żeby mieć kartę kredytową danego banku, nie trzeba zakładać w nim konta. Trzeba natomiast być pełnoletnim i mieć zdolność kredytową. Za wydanie karty banki zazwyczaj pobierają roczną opłatę, której wysokość zależy od przyznanego limitu kredytowego.

Karta płatnicza, chociaż jest niepozornym kawałkiem plastiku, zawiera istotne dane: nasze imię i nazwisko, nazwę banku, w którym ją otrzymaliśmy, podpis właściciela, numer i datę ważności karty oraz datę jej wystawienia. Ponadto znajdują się na niej: pasek magnetyczny lub chip oraz kod CVV/CVC (Card Verification Value/Code), wymagany jako zabezpieczenie podczas transakcji internetowych. Do karty otrzymujemy czterocyfrowy kod PIN, który umożliwia weryfikowanie transakcji i wypłat z bankomatów.

W razie utraty karty należy ją jak najszybciej zablokować lub zastrzec: za pośrednictwem konta internetowego, dzwoniąc na infolinię banku, od którego otrzymaliśmy kartę, w oddziale tego banku, na stronie zastrzegam.pl lub dzwoniąc pod numer 828 828 828 (przy czym dwa ostatnie sposoby dotyczą większości banków, ale nie wszystkich). Po zastrzeżeniu karty nie można dokonywać nią żadnych transakcji i konieczne jest wyrobienie nowej. Niektóre banki umożliwiają czasowe zablokowanie karty (jeśli np. gdzieś się zapodziała lub musimy ją zostawić). Trzeba pamiętać, że złodziej, nawet nie mając kodu PIN do karty, może dokonywać transakcji zbliżeniowych o wartości poniżej 100 zł (ponieważ do tej wysokości PIN nie jest wymagany). Nie chroni przed tym nawet czasowe zablokowanie karty. Cenną usługą, którą oferują banki, są powiadomienia SMS o każdej transakcji dokonanej kartą oraz na koncie bankowym.

Chociaż wydaje się to oczywiste, pamiętajmy, żeby nie podawać innym kodu PIN i nie zapisywać go w miejscu dostępnym dla niepowołanych osób. Pod żadnym pozorem nie należy zapisywać kodu PIN na karcie. Dodatkowym zabezpieczeniem jest ustawienie limitu wartości wypłat z bankomatu oraz dziennych płatności kartą.

Zarządzanie budżetem z kontem bankowym

Konto bankowe może być pomocne w zarządzaniu własnym budżetem. Gromadzi ono bowiem informacje dotyczące transakcji wykonanych bezgotówkowo, zrealizowanych przelewów, wypłat z bankomatu czy wpłat pieniędzy na konto. Historia transakcji pozwala na szybką analizę wydatków, zwłaszcza jeśli korzystamy z bankowości elektronicznej. Dzięki możliwości zalogowania się w każdej chwili na nasze konto (przez stronę internetową banku lub przez aplikację) możemy sprawdzać, jaki jest stan konta. Bankowość elektroniczna może również zaoferować funkcję określania, do jakich kategorii należały nasze wydatki. W zasadzie taka lista może zastąpić arkusz wydatków, pod warunkiem że nie dokonujemy transakcji gotówkowych. Dodatkowo konto może „podpowiadać”, jakie przelewy powinniśmy w danym miesiącu wykonać (np. polecenie płatności za media).

Nieumiejętne korzystanie z limitu karty kredytowej i niespłacanie zobowiązań na czas oraz pochopne zadłużanie się w ramach debetu i kredytu odnawialnego mogą się okazać prostą drogą do utraty kontroli nad naszym długiem. Jeżeli dysponujemy określoną ilością gotówki, to nie możemy wydać więcej, niż mamy. Może się to natomiast zdarzyć, gdy płacimy kartą. Często też mamy mylne przekonanie, że na naszym koncie jest więcej pieniędzy niż w rzeczywistości. Z drugiej strony karta płatnicza w wielu życiowych sytuacjach jest bardzo wygodnym instrumentem płatniczym, przede wszystkim dlatego, że nie musimy mieć przy sobie gotówki, która może stać się łatwym łupem złodzieja.

Zakładanie pierwszego konta – co trzeba sprawdzić?

Banki mają w swojej ofercie konta młodzieżowe, które można zakładać od 13. roku życia. W rzeczywistości to rodzice zakładają konto i podpisują niezbędne dokumenty. Przy otwieraniu konta w oddziale banku potrzebny będzie dowód osobisty (lub paszport) rodzica oraz legitymacja szkolna dziecka (lub inny dokument ze zdjęciem). W niektórych bankach takie konto można otworzyć również przez internet, jednak rodzic będzie musiał być obecny podczas wizyty kuriera z dokumentami, aby złożyć wymagane podpisy. Rodzic nie jest jednak właścicielem konta, chociaż ma wgląd w wydatki i stan rachunku oraz może ingerować w zarządzanie pieniędzmi, np. zmieniając limity dziennych płatności czy wypłat z bankomatu oraz czasowo blokując wypłaty z konta. Rodzice mogą założyć konto również dzieciom młodszym niż trzynastoletnie. Jest ono wówczas „podpięte” pod ich konto. Rodzice mogą monitorować aktywność dziecka na koncie i w każdym momencie dokonywać zmian, np. dotyczących limitów transakcji. Gdy młody posiadacz rachunku osiąga pełnoletność, w niektórych bankach konto automatycznie przekształca się w konto będące w ofercie dla dorosłych. W innych, żeby konto zostało zmienione, jego pełnoletni już właściciel musi się zgłosić do oddziału. Uprawnienia rodziców związane z kontem mogą wygasnąć automatycznie lub może być konieczne pisemne odwołanie ich przez pełnoletnie dziecko będące właścicielem konta.

Co musimy wziąć pod uwagę, zanim wybierzemy bank, w którym otworzymy konto?

Upewnijmy się, czy w wybranym przez nas banku można otworzyć konto przez internet. W ten sposób zrobimy to najszybciej. Należy sprawdzić, czy jest opłata za otwarcie konta i wydanie karty. Jakie oprocentowanie wkładu oferuje bank? Czy za prowadzenie konta są opłaty? Czy i ile zapłacimy za używanie karty – czy jest np. warunek, że dopiero wykonanie transakcji o określonej wartości lub określonej liczby transakcji zwalnia z opłaty za kartę? Czy korzystanie z bankomatów zawsze jest bezpłatne? Czy bank pobiera opłaty za wykonywane przez nas przelewy? Czy karta oferowana przez bank jest akceptowana zarówno w kraju, jak i za granicą?

Bezpieczeństwo związane z bankowością elektroniczną

Banki oferują różne rodzaje zabezpieczeń logowania się do bankowości elektronicznej. Może to być aplikacja ze specjalnym loginem i kodem PIN, logowanie na stronie internetowej banku za pomocą loginu i ustalonego wcześniej hasła, weryfikacja logowania za pomocą SMS-a czy specjalne zdrapki z kodami. Do nas należy zabezpieczenie urządzeń, z których korzystamy, tzn. systematyczna aktualizacja oprogramowania i zainstalowanie programów antywirusowych. W ten sposób musimy zabezpieczać nie tylko nasz komputer, ale również inne urządzenia, których używamy do logowania się na konto bankowe, np. tablet czy telefon komórkowy. Należy wystrzegać się logowania na konto z sieci w miejscu publicznym – w szkole, w kawiarni czy w centrum handlowym, ponieważ nie wiemy, czy i jak chroniona jest dana sieć. Równocześnie może z niej korzystać cyberprzestępca.

Musimy pamiętać, że cyberprzestępcy są coraz bardziej przebiegli. Żeby nikt łatwo nie dostał się na nasze konto, musimy zadbać o silne hasło – najlepiej będące kombinacją dużych i małych liter, cyfr oraz znaków specjalnych. Im dłuższe i mniej oczywiste hasło, tym trudniej je złamać. Hasła, podobnie jak kodu PIN, nie zapisuje się w miejscach łatwo dostępnych dla osób niepowołanych.

W praktyce

Działania cyberprzestępców są coraz bardziej nieszablonowe i złożone – po to, by pokonać zabezpieczenia lub wykorzystać naszą nieuwagę.

Zdarza się, że cyberprzestępcy wysyłają maile (podpisując się jako bank) z linkiem logującym nas do banku. Gdy uruchomimy link i zalogujemy się na konto, cyberprzestępca wyłudza od nas potrzebne mu dane. Podobnie działa wysyłanie linków SMS-em. Z wiadomości, którą otrzymujemy, wynika np., że trzeba dopłacić drobną kwotę do przesyłki lub do faktury, co od razu chcemy uregulować. Po zalogowaniu się i dokonaniu przelewu może się okazać, że cyberprzestępca wyłudził dane lub kwota, którą w rzeczywistości przelaliśmy, jest znacznie wyższa niż podana w wiadomości.

Pamiętajmy, że bank nigdy nie będzie wysyłał wiadomości e-mail czy SMS z prośbą o zalogowanie się na nasze konto internetowe. Równie ważne jest wylogowanie się z konta – o czym często zapominamy, licząc na to, że wylogowanie nastąpi automatycznie. W przelewach elektronicznych zawsze dokładnie sprawdzamy wpisany numer konta, a kiedy otrzymamy SMS z kodem potwierdzającym operację, sprawdzimy jeszcze raz, czy zgadza się podana w wiadomości kwota i numer rachunku. Podobnie czujni musimy być, jeżeli chodzi o bezpieczeństwo naszej karty płatniczej. Najważniejsze to chronić kartę i jej PIN. Przy wypłatach pieniędzy z bankomatu oraz płatnościach kartą należy zasłaniać PIN przed wzrokiem innych osób. W przypadku wypłacania pieniędzy z bankomatu jesteśmy narażeni na skimming. Przestępstwo to polega na montowaniu w bankomacie urządzeń, które mają czytywać dane z kart, by można było tworzyć ich duplikaty. Urządzeniami tymi mogą być nakładki na klawiaturę i czytnik kart oraz kamery. Przestępcy czytują dane z paska magnetycznego, a za pomocą kamery podglądają wpisywany przez właściciela PIN. Obecnie zabezpieczone przed tym przestępstwem są karty, które korzystają z chipów, a nie z paska magnetycznego.

Zadania dla uczniów

Dyskusja w klasie

Opracujcie dwa „kodeksy” – kodeks bezpiecznego korzystania z rachunku bankowego i z karty płatniczej.

